

تورک بوردی

Ye : 1 Saye : 7 9 Subat 1327
 اون بش گونده بر جيقار تورکک قاندهنه چالشیر

تاریخ و آثار عقیقه

مورخ لئون قاهون و معلم بارتولده کوره

چنکیز خان

(باشی برنجی صابیده)

افندیلر، بن سزه چنکیزک غرب سفرینی، یعنی اسلام مملکتلرینی استیلانسی، علاءالدین خوارزمشاهک یکیلمه سنی، صوکره قهرمان جلال الدینک، استیلا ایدیلش وطننده، بویوک برهمت و غیرته قوت طوپلایوب، مستولیلره دلیرانه مدافعانده بولونمه سنی، و نهایت اونک ده مغلوب اولماسنی نقل و حکایه ایدء چک دکلم؛ بونی، صاقین، بنم چنکیزه محبتیدن، یعنی اونک حرکات شدیدده سنی آچوب کوسترمک ایسته مه مکلنکمدن در، صانمایکز: خیر، وقایع حربیه بی آکلاتمقدن وازچیشم، صرف وقتک دارلغندن. ذاتاً محاربیلرده طرفین بربرینه هیچ آجیاز؛ «محاربیه عاشوره طاغیتیق ایچون کیدیلز». قرون اول و قرون وسطا محاربیلری ایسه، علی العموم، پک خونریزانه در: اسراء، قلنجیدن کچیریلور، ویرمایلر تسلیم اولمایان شهرلر، قتل عام اولتور، چنکیزده زماننک قواعد و آداب حربیه سنه تبعیت اتمشدر؛ اوندن فضلر برشی یایماشدر. صانکه قارشیننده کیلر باشقا دورلومی حرکت ایدردی؛ اصلاً: جلال الدین خوارزمشاهک دوستی، سلاح آرقداشی و مداحی مورخ نساوی، جلالک غلبه جالیدینی (بروانه) محاربیه سنی آکلاتیرکن دیورکه: «ایرانلی آت اوشاقلری، مونقول اسیرلرینک اضطرابلرینی آرتدیرمق ایچون قولاقلرینه قازیق صوقیورلردی و جلال الدین خوارزمشاهده بومنظره بی انبساط ایله سیر ایدیوردی...» [۱] آنجق چنکیزخانک فتوحاتی ده قوق، ضبط ایتدیکی اولکه لر ده کنیش اولدینی ایچون، چنکیز محارباتنده دوکیکن قان بالطبع ده زیاد اولمشدر؛ ایسته اوقدر.

عبدالرحمن شرف بکک تاریخ دولت عثمانیه مدخلنه، احتمال نامق کمال بک

[۱] نساوی - صحیفه ۱۳۵ (لئون قاهونک نقلی)

مرحومدن آلوب يازدينى شو : « اقوام اسلامك عمومته بر درجه ييلغينلق
كش ايدى كه مغول (مرو) ي ضبط ايتديكى زمان هرتانارك اعدام ايله ديكي آدم
دوت يوزه بالغ اولمشدى. (مراغه) ده برتانا قاريلى بر سراي خلقي على العموم
قتل ايتمش وهيچ برنده مقاومت دكل تخلص جان اچون بر حركت مذبحانه بيله
كورمه مشدى. » [۱] سوزلى ، اوزمانك ياقين شرقده شجاعت ، مردلك كې
اخلاق حسنه نك نه قدر آشاغى بر درجه دوشمش اولديقى كوسترمكن باشقه
برشى اثبات ايتز ...

افنديلر ، چنكيزقان اردوسنك غربى استيلاسى يكرمى بش سنده سوردى ؛
لكن بالذات قان ، اردوسنه يالكيز آلنى سنده قومانده ايتدى . چنكيزك
اردولرى ، بويكرمى بش سنده ظرفنده بوتون عالم اسلامى وعالم نصرانيتك بر قسمنى
ضبط واستيلا ايتديلر ، حكم ونفوذلى آلتنه آلدلر . لئون قاهونك ديديكى كې ،
بك ابتدائى بردين صاحبي اولان بو خلق ، ايكي اك بويوك دينك مدافعلىرى
تا (اوركنج) ده كې كبراوى درويشلرندن ، پاپانك تامپليه شواليه لر سنده قدر جمله سنى
يكدلر ...

افنديلر ، چنكيزك بوسفر عظيمى ، بويوكلكيله قورقيج بوسوق الجيش
حركتى ، عسكرلك نقطه نظرندن فوق العاده مهمدر . ظن ايدورم كه ،
چنكيزدن اول وصوكره ، هيچ ، بر قوماندان چنكيزك غرب سفرى قدر بويوك
بر حركت عسكرىه اجرا ايتمه مشدر . بعض كيمسeler ، چنكيز اردولرينك غربه
يورويشنى ، نيم وحشى قوم وقيله لرك بر نوع مهاجرت طبيعى سى كې تصور وتصوير
ايدلر . لكن بونقطه نظارك طوغرى اولمادىغنده ، هرايكي مأخذم متفقدر .
بارتولد بومسآليه دائر شوبله ديور : « اليوم قطعى بر صورتده اثبات ايدلش
عد اولنه بيلور كه مونقول فتوحاتى ، وحشى آدم كومه لر سىك انتظامسز تعرضلرندن
عبارت دكلدى ؛ مونقول فرقه لرى ، تماماً معين سوق الجيش پلانلر بيله بك منتظم
سوق واداره اوليورلردى . بونلر ، خصم لرىنى يالكيز كوتله يكدلر ؛
بالعكس ، مدنى اقوامك كندلرندن دهـا كثير العدد فرقه لرىنى انتظام

و مہارتلہ مغلوب ایتدیلر . « لئون قاهوندہ تماماً بو فیکردہ در : « مونغوللرک سیر دریا سفری (۱۲۲۰ - ۱۲۲۹) ، کندیلرینک سوقالجیش و تمیہ اصوللرینک مکملیتنی بک واضح کوستر مکدہ در . جبہ و سوبوتای ک ۲۵۰,۰۰۰ آتلی ایلہ سمرقند تا (دون) ہ قدر یاپدقاری او خارق العادہ رہید (۱۲۲۰ - ۱۲۲۳) وینہ سوبوتای باطیرک او پارلاق لہستان ، مورایا و مجارستان سفری (۱۲۴۱) ، مونغول فتوحاتی ، بحساب و وحشی اردولرک غربہ آقینسی ، مہاجرت عمومیہسی ، انسان دکنزینک ، ادرا کسر ، عادتا طبعی بر تلاطمہ طاشمہسی قیلندن عد ایتمکدہ کی یا کلشانی اثبات ایدن الک قطعی دلیللر در . اوت ، چنکیز اردوسنی ترکیب ایدن اقوامک ، چنیلیردن ، ایرانلیردن ، چینلیر شمش ویا ایرانلیر شمش تورکلردن ، عرفان و مدنیتجہ آشاغیدہ بولنش اولملری محتملدر ؛ بو اقوامک حرب ایدرکن بک شدتلی طاوراندقاری محققدر ؛ آتجق کرک صنعت حربہ ، کرکسہ صنعت ادارهدہ ، اولاً مغلوب ایدوب ، صوکرہ کمال انتظام و آسایش ایلہ اداره ایلہ دکاری قوملردن آشاغی بولندقاری ظنی یا کلشدہ . اون اوچنچی عصر میلادیدہ ، صنعت حربک استادلری چنکیز قاآن ایلہ معاونلری واردولیرد ... بو اردولر جنراللرینک دہای حربی ، ضابطلرینک تجربہ دیدہ لکی ، عسکرلرینک ضبط و ربطی (دیسپلینی) سایہ سندہ درکہ قارشیلرینہ چیقان بالجلہ اردولری دارما داغین ایتدیلر ؛ بومتوالی غلبہلر عددک کثرتیلہ قزانیلما دی . چنکیزک ۱۲۱۹ سفری ، ناپولیونک ۱۸۰۵ سفری قدر منتظم وادارہ لیدر ... »

افندیلر ، چنکیزک حرکت عسکر یہسنہ دائرن سزہ بک مختصر و بک عمومی برقاچ مطالعہ عرضیلہ اکتفا ایتدم . اسکندری ، سہزاری ، فرہ در یخ و ناپولیونی تدقیق ایدن مستعد و مقدم ضابطلریمزک یاقین براستقبادہ بویوک چنکیز وقہرمان سوبوتایک حرکات عسکریہ لرینی دہ کرکی کبی تتبع ایدہ رک تورکلری مستفید ایلہ مہلرینی امید و تمنی ایدرم .

افندیلر ، ایران منافعی مدافعہ ایدہ رک توران علیہنہ آرامادن ، دوشونمہدن چالا قلم یازی یازان بزم مورخلریمزہ اینامق لازم کلیرسہ ، چنکیز خان آسیای

غريبده كى محارباتى انسانده ، عمو و تخريبدن ، قتل و غارتدن غيرى هيچ بر مقصد تعقيب ائتمه مشدر : « شاين تعجبدر كه چنكيزك وعونه سنك نشر و اعلاى دين و توسيع حكومت و احراز شان كې سائقه حكومتى اولمايوب ، محضا افنا و تخريب ايجون بوقدر مظالم و حشيانه يى ارتكاب ايتماشدر . » [۱] بو سوزى طوغرى ديه قبول ايتماك ايجون ، چنكيز و مشاورلرينك جمله سنك جنت تخريب ايله معلول اولد قلرغى تسليم ايتماك اقتضا ايلر ... چنكيزك غربه سفرينك سائغى ، اويله محضا افنا و تخريب دكل ، مونغول - تورك - تاتار قوملرغى برلشديروب ديكر اقوام و قبائلك اوسته چيقارمق ، بوتون آسياه حاكم قيلمق اولديغى ، آز اول ايضاح ايتماشدم ؛ شمدى سفره نكامنده ده « افنا و تخريب » ، « ارتكاب مظالم و حشيانه » غايه امل اولماديغى كوسترير بر وقعه تاريخيه ذكر ايديم :

چنكيز عسكرى سمرقنده قسما محاربه ايدهرك ، قسما ده ويره ايله داخل اولمشلردى . چنكيز اردوسنه قارشى حرب ايتماش اولان خوارزم عسكرينك اينانچ خان قومانده سنده شهردن چيقوب قاچا بيلنلردن غيريسى ، چنكيزيلر ظرفدن قتل اولوندى ؛ لكن شهرك عسكرا اولمايان اهاليسى ، ايكيوزيك آلتون و اوتوز بيك اهل صنعت و حرفت تضمينات ويره رك قورتولدى . چنكيز بوسنت و حرفت اربابى ، پايتختى قاره قوروم و وايىمراطورلغنه تابع ديكر بويوچك شهرلره نقل ايتديردى ؛ بو آدمار ، اورالده كوك مونغوللر ايجون چاليشه جقلردى . عسكرا طويلار كې ، صنعت اهلنى دوشيرمك اصولى ، چنكيز طرفندن ، صوكره ، ديكر مدنى مركزلرده ده تطبيق اولونه رق ، مونغول صنايعى ترقى ايتدير ياشدر . صنعتكارلرى آلمق ، مونغوللرك تكاليف حربه سندن معدود ايدى . ذاتا چنكيز قآن ممالك وسيعه سنده صنعتك ترقيسنى ، تجارتك ترايدىنى ، حاصلى فعاليت اقتصاديه نك انكشافى ايتير و بونلره چاليشيردى . بر آز اول آسيانك بويوك ايپك يولنى آچوب ، اويولده امنيتى تاسيس ايدن چنكيز خان اولديغى سويلشدم . غرب سفرى انسانده دخی چنكيز امور اقتصاديه يى اصلا كوزدن اوزاق طوتميوردى . « چين صنايعى » عنوانلى كتابك

مؤلفى موسىيو (باله اولوغ)، بومعتبر كىتابىدە دىيور كە: « مونقوللار چىن ايله دىكر ممالك متمدنهك تجارت وصنايع جيتىدن تزييد مناسبات ايتمه لىينه چوق چاليشدىلار. اوزمانك بوتون ممالك متمدنهك مبادلە طريقلارنى آجان، اووقته قدر بر برىدن خبرسىز ياشايان ملتلىرى، يكدىكريله طائىشدىران چنكىز خانك اردولرى اولدى ... » تحقق ايتىش شووقايع تاريخيه ميدانده طوروب طوريركن، جدى برمورخك « چنكىز محضا افنا وتخرىب ايجون بوقدر مظالم وحشيانه يى ارتكاب ايتدى » ديمهسى دركه اصل شايان تعجبدر ..

افندىلار، چنكىز اردوسىدە تأسس ايتىش انتظام اداريه وزمان حربك پك مساعد اولدىنى اصولسىز ياغما وچاپولك اوكنى آلىق ايجون اتخاذا ايدىلىش تدايىره مثال اوله رقدە، چنكىزك اك دكرلى فقط اك بى امان دشمنى جلال الدين خوارزمشاهك محب ومداحى مورخ نساويدن بر فقره نقل ايدىم: « چنكىز اردوسىك پيشدار قوماندانى جبه، علاء الدين تىكشك والدهسى تورخان خاتونك خزىنه سنى آله كچىردىكى زمان، خزىنه دولى صندقلىرى، چنكىزه كوندىرمەدن اول، پيشدار فرقهسى خزىنه دارىنى كىترتوب شهود حضورنده مېرلىدى وصوكره خاقانه ارسال ايلهدى ... »

— صوكى كلبجك صابىده —

ضمیمہ صی اخبار لر بمزدره

قزان دن:

بوتون وسطى روسيه توركلرى حياتىك بارومترهسى مقامىدە اولان قزان، عثمانلى - ايتاليان محاربه سندن پك متأثر ومتهيج اولدى. ظواغرىنه نظراً روسلاشمش ظن اولنه حق كىنچلر بمزدن طوتىكزده، تا كوندەك معيشتىدن باشقه هيچ برشى ده شونمز كى كورون عادى اصنافه، آراباجىلره قدرهر كس، متصل محاربه دن بحث ايتىكده، اونك اوزرىنه مناظره لره حتى منازعه نره